

Şamama Ələsgərova – 120

Dünyada anadan yüksək zirvə, anadan müqəddəs varlıq yoxdur. Övladının çətin anında, uzaqda da olsa, bunu fəhi ilə hiss edən, bir "oy!" kəlməsinə – yüz dəfə "can!" deyən də ana olur, onun xoşbəxt günlərində sevincdən ürəyi titrəyən də. Uşağını hələ bətnindəyken sevir, qeyri-adi duyum, hissiyyətlə ona ömürlük bağlanır, dünyaya gəlişini səbirsizliklə gözləyir. Vaxt tamamında, qarlıq dünyadan işığa çıxan körpəni ilk gören, onunla təmas quran işe...

Bəli, analıq hissinin nə demək olduğunu gözəl bilən, körpə qiğılısı eşidəndə göz yaşlarını gizlətməyə çalışan gənc xanımlara bu duyğunu yaşadan həkim olur. Yeni doğulan körpəni anadan öncə ilk gören, əlinə götürən, onunla təmas quran da mama-ginekoloq-həkim olur. Elə körpə də qıyıq, yarıaçıq gözü ilə ilk ağxalatlılı xilaskarını görür.

Minlərlə körpənin dünyaya göz açmasında böyük rolunu da belə həkim-ginekoloqlarımızdan biri – Şamama xanım Ələsgərova haqqında onun doğum gündündə söz açmaq qərarına əldir. O, mamalıq və ginekologiya sahəsində tanınmış çox bacarıqlı həkim olub. Haqqında yazılan xatirələr dil açib söyləyir ki, Şamama xanım qucağında körpə verdiyi anaların, uşaq nəfəsinə illərlə həsrət qalan, nəhayət, onun şəfəli əllərinə sığınib övlad sahibi olan ailələrin, həmkarlarının və doğmalarının ürəyində yaşayır və yaşayacaq. O dövrdə onu tanıyanlar böyük qədərbilənlilik Şamama xanımı mərhəmət mücəssəməsi, el anası, ürəyinin odundan ailələrə nur paylayan insan adlandırılırlar.

Ömür yoluna bir nəzər

Şamama Ələsgərova böyük və görkəmli bir nəslin davamçısı olub. O, 1904-cü ildə İrəvanda Məmmədkerim Əliyevlə Zəhra Süleymanbəyovanın ailəsində dünyaya göz açıb. Ailədə 5 uşaq

Ələsgərova 1977-ci il iyunun 2-də vəfat edib. 5 nömrəli doğum evi hazırda Şamama Ələsgərovanın adını daşıyır.

Yaxşılaşdırılmalıdır

Azərbaycanın səhiyyə tarixində Şamama xanımın danılmaz xidmətləri vardır. Onu çox fədakar və gözəl insan, xeyirxah həkim kimi xatırlayırlar. Xəstəxanada vəziyyət gərgin olan vaxt-

nın Bakıda Hərbi Hospitalda Cərrahiyyə şöbəsinin müdiri vəzifəsində çalışıb. Gecə-gündüz hospitala döyüş bölgələrindən faşizmlə ölüm-dirim mücadiləsi aparan döyüşlərdən yaralıları daxil olurdu. İş o qədər çox, ağır və gərgin idi ki, evə yalnız eynini dəyişməyə gəlir, yenidoğan hospitala qayıdır.

Hospitala bağlı anam bir maraqlı xatirə danışmışdı. Deməli, hospitala ölümcül halda yaralı bir rus zabiti gətirilir. Şamama xanım ona böyük soyuqqanlıqla xidmət edir, özünə gələndə qədr yanından çəkilmir. Nəhayət, zabiti həyata qaytarır. Zabit bütün ailəsinin müharibə-

qayıdır, vəziyyətlə yerində maraqlanır. İşdən döndükdən sonra tibb bacısının növbəti yerini tərk etdiyini, yadlığını, ələxüsusa da, bu səbəbdən körpələrin ağıldığını bilsəydi, ciddi tədbirlər görərdi. Bəzən gecənin bir vaxtı telefonla doğum evinə ağır xəstənin daxil olduğu xəbərini alır. Dərhal təcili yardım maşınıni çağırır vəziyyətlə yerində tanış olmaq üçün yenidən işə qayıdır.

Aşağı siniflərdə oxuyanda həm də nəmənin iş yerinə yaxın musiqi məktəbində təhsil alırdım. Dərstdən sonra nəmənin yanına gələr, əksər vaxtlarda onu gözləyirdim ki, işini bitirsin, evə bir yer-

alan adam deyildi. Şamama xanım deyirdi: qanun hamı üçün qanundur, kimsəyə güzəşt olmayacaqdır. Nə vaxt həyat yoldaşınız buradan çıxacaqsa, onda gəlib uşağı görürsünüz. Mən Şamama xanıma sağlığında da böyük hörmətlə yanaşmışam, onun xatirəsi də mənim üçün həmişə əzizdir."

Lalə xanım əlavə edir ki, Azərbaycanın əksər bölgələrindən də nəmənin adını tutub Bakıya xəstələr gətirilirdi. Şamama xanım onların hər birini doğması kimi qarşılayır, qayğıkeşliyi ilə əsirgəmir. O, hər kəsin dərini özünüki bilən insan idi. Hamıya doğması kimi elə uzadıq yardım etməyə çalışırdı.

Ailə üzvlərini də daim diqqətdə saxlayırdı. Şamama xanım qardaşı Əziz Əliyevə "dadaş" deyər müraciət edərdi, bu da böyük qardaş anlamına gəlirdi. Qızı və nəvələri ilə bərabər qardaşının ailəsinə, uşaqlarına, nəvələrinə böyük sevgi və qayğı göstərirdi.

Sovet dövründə nəmənin Moskvada da böyük hörməti vardı. Buna özüm şahidəm. O, müxtəlif Ümumittifaq təşkilatlarına üzv seçilmişdi, vaxtaşırı qurultaylara, simpoziumlara Moskvaya gedərdi.

O zamanlar SSRİ-nin Səhiyyə naziri Mariya Dmitriyevna Kovrigina ilə də dostluq münasibətləri vardı. Yadımdadır, 1973-cü ildə Moskvada keçirilən Mama-ginekoloqların Beynəlxalq simpoziumuna gedəndə məni də özü ilə apardı. Orada olduğumuz müddətdə SSRİ Qaz sənayesi naziri Sabit Orucov bizi evinə dəvət etdi. Söhbətdən başa düşdüm ki, həm Sabit Atayevici, həm də həyat yoldaşı nəməni yaxından tanıyırdı.

Moskva ilə bağlı digər xatirə də var. Nəməni istirahətsiz çalışırdı. Bir dəfə ona Moskva ətrafında yerləşən Sov.İKP MK-nın Vasnetsovo sanatoriyasına yollanmış-göndəriş verdilər. Dincəlmək əvəzinə Şamama xanım evlə və işlə gün ərzində dəfələrlə telefonla əlaqə saxlayırdı. Sonda sanatoriyadan istirahətini tamamlamadan yarıçıq qayıdı. Sonralar mənimlə bərabər Puşkino sanatoriyasında dincəlməyə gedəndə, yaqın ki, mənim xatirəmə sodək qaldı. Açıqcası ora mənim üçün heç də maraqlı deyildi. Mən məktəbli qız, ətrafdakılar isə Sov.İKP MK-nın müalicə alan yaşlı əməkdaşları idi.

Uşaqılıq çağlarının başqa xatirəsi də var. Hər il Pravoslav rusların qeyd etdiyi

Anaların anası

Xalqımızın sevimli qızı

larda o, günlərlə evə getmir, ağır xəstələrin yanında qalır, onları şəxsi nəzarətdən kənarda qoymurmuş.

1925-ci ildə Şamama xanımla Əbdül İbrahimovun izdivacından bir övlad dünyaya gəlir. Sona adı verilən bu qız da böyüyüb həkimlik peşəsinə yiyələnir. Əməkdar həkim fəxri adına layiq görülən kardioloq Sona İbrahimova Əziz Əliyev adına Həkimləri Təkmilləşdirmə İnstitutunda çalışıb, yüzlərlə həkimin peşəsinə daha dərinləndirən üçün biliyini əsirgəməyib, ürək xəstəliklərinin müalicəsində yeni üsulları tədris edib. O, görkəmli tərcüməçi, ssenarist və tənqidçi İshaq İbrahimovla ailə qurub. Sona xanımın qızı, Şamama xanımın nəvəsi Lalə xanımın söhbətlərini dinləsək, əminəm ki, gözümlərin önündə möhtərəm bir in-

de həlak olduğunu bildirir. Sonra üstündə saxladığı xeyli pulu nəməmə vermək istəyir. "Sağalmağında əziyyətiniz çox olub. Bilirəm ki, sizin qızınız var, çox çətin bir vaxtda yaşayırdı, hamı üçün ağır zamandır. Mən əlimdə olan bu pulu sizə vermək istəyirəm", – deyəndə nəməmə qəti şəkildə etiraz edir. Amma zabit ısrar edib: "Heç kimsə qalmayıb, bu pul nəyə lazımdır?", – deyəndə, nəməmə ona: "Yaxşı, sabah bu ünvanı gələrsən" – deyir. Ertesi gün həmin zabiti rayon partiyası komitəsinə aparır. Dərhal komissiya təşkil edilir. Akt tərtib olunur və həmin zabitin bütün varidatı 1941-ci ilin avqustunda təsis olunmuş SSRİ Müdafiə Fonduna köçürülür.

Zamanın çətinliyinə, onun da ehtiyacı olduğuna baxmayaraq, nəməmə son dərəcə təvəzükar, gözütox insan idi. İllər ötdəndən sonra nəməmə Sosialist Əməyi Qəhrəmanı adı veriləndə "Oqonyok" jurnalında bu barədə məqalə çap olunur. Taleyin işinə baxın ki, təsadüfən həmin hərbi jurnalda nəmənin şəklini görüb onu tanıyır. Sonra, o, Şamama xanımı axtarıb tapır və gəlib onunla görüşür.

İkinci dünya müharibəsindən sonra Azərbaycan KP MK Şamama xanıma hospitalın əvvəllər qadınlar üçün nəzərdə tutulmuş yarisökülmüş binasını təmir etdirib orada doğum evi yaratmaq tapşırığını verir. Müharibədən sonrakı ağır bir dövrdə tikinti materiallarını tapmaq da çox çətin idi. Şamama xanım müxtəlif təşkilatlara müraciət edir. Köməyə neftçilər və Qırmızı Bayraqlı Xəzər Donanmasının dənizçiləri gəlirlər. Ona çox böyük hörmətlə yanaşır, sözünü eşidir, tapşırıqlarını yerinə yetirməyə çalışırdılar. Şamama xanım və xəstəxana kollektivi fəhlələrlə bərabər işləyirdi. Nəhayət, təmir başa çatır və doğum evi fəaliyyətə başlayır. O, 1945-ci ildə N.Krupskaya adına 5 nömrəli klinik doğum evinə baş həkim təyin olunur. Şamama xanımın həyatında açılan bu yeni kitabə hər il, hər gün, hər saat onun zəhmətkeş, özünü əsirgəmədən yaşadığı şanlı ömrü səhifələri yazılır. Onun rəhbərliyi və yüksək təşkilatçılıq qabiliyyəti sayəsində doğum evi respublikanın iri müalicə-profilaktika müəssisəsinə çevrilir.

də gedək. Bir dəfə evdə nəməmə zəng vurdum. Katibəsi Katya xala "Damdan son axır, nəməmə ustalarla ora çıxıb" – deyər cavab verəndə heç təəccüblənmədim.

Haşiyə

SSRİ səhiyyə naziri Mariya Dmitriyevna Kovrigina ilə

Mama-ginekoloqların VII Beynəlxalq Kongresi

böyüyüb. Bu nəsil Azərbaycan tibb elminə görkəmli dövlət və elm xadimi, tibb elmləri doktoru, professor Əziz Məmmədkerim oğlu Əliyev, Azərbaycan SSR Əməkdar elm xadimləri – tibb elmləri doktoru, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademiki Zərifə Əliyeva, Dövlət mükafatı laureatı, tibb elmləri doktoru, professor Tamerlan Əliyev, Respublika Milli Onkologiya Mərkəzinin direktoru, akademik Cəmil Əliyev, eyni zamanda, tibb elmləri doktoru, professor, I.M. Seçenov adına Birinci Moskva Dövlət Tibb Universitetinin Bakı filialının rektoru Əziz Cəmil oğlu Əliyev kimi dəyərli nümayəndələr bəxş edib. Bu mötəbər ailənin digər layiqli təmsilçiləri də mama-ginekoloq, Əməkdar həkim, Sosialist Əməyi Qəhrəmanı Şamama Ələsgərova və "Dan ulduzu" instrumental ansamblının bədii rəhbəri, Əməkdar incəsənət xadimi Güllərə Əliyeva olub.

Şamama Məmmədkerim qızı Ələsgərova 120 il bundan öncə, martın 8-də İrəvanda anadan olmuş və ilk təhsilini gimnaziyada almışdır. O, 1941-ci ildə Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutunu bitirib. Müharibə illərində Azərbaycan SSR Xalq Səhiyyə Komissarlığında şöbə müdiri, kadrlar idarəsinin rəisi vəzifələrində çalışıb. 1945-ci ildə N.Krupskaya adına 5 nömrəli klinik doğum evinə baş həkim təyin olunub və ömrünün sonuna–1977-ci ilədək həmin vəzifədə işləyib. Doğum evinin təşkilində böyük əmək sərf edərək bu tibb ocağının maddi texniki bazasını o zamanın tələblərinə uyğun yüksək səviyyədə təşkil edən Şamama xanım kadr seçiminə də xüsusi diqqət yetirib. O, həkim personalını işə götürəndə həmin şəxsən peşə bacarığını, elmi səviyyəsini müfəssəl öyrənib. Nəinki həkimlər, hətta orta və kiçik tibb işçiləri də Şamama xanımın "süzgəcindən" keçdikdən sonra işə qəbul edilirdilər. Beləliklə, bacarıqlı və istedadlı rəhbər az zaman içərisində yüksək professionalığı ilə seçilən tibbi heyətə, ciddi sanitariya rejimli, nümunəvi, böyük bir tibb ocağını qurmağı bacarıb.

Şamama Ələsgərovanın tədqiqatları əsasən, ana və uşaqların sağlamlığının qorunmasına, ginekoloji xəstəliklərin müalicə və profilaktikasına həsr olunub. O, respublikada malyariya və helmin-toz xəstəliklərinə qarşı mübarizə tədbirlərində də fəal iştirak edib. Şamama xanım haqqında o dövürün mərkəzi və yerli mətbuat orqanlarında müntəzəm olaraq məqalələr dərc edilib. Xidmətlərinə görə, 1958-ci ildə "Səhiyyə əlaçısı", iki il sonra "Əməkdar həkim", 1969-cu il fevralın 5-də isə "Sosialist Əməyi Qəhrəmanı" fəxri adlarına layiq görülüb. Qeyd edək ki, o, respublikada bu ada layiq görülən ilk səhiyyə işçisi olub. Şamama xanım Azərbaycan SSR Ali Sovetinin IX çağırış deputatı seçilib, "Lenin", "Şərəf nişanı" ordenləri və medallarla təltif edilib. Görkəmli mama-ginekoloq Şamama

şanın portreti canlanar.

Qeyd edək ki, Lalə Cəfərova Azərbaycan Respublikasının Xarici İşlər Nazirliyində Dövlət Protokolu İdarəsinin müşaviri vəzifəsində işləyib. 1999–2004 illərdə BMT-də ölkəmizin Daimi Nümayəndəliyində birinci katib vəzifəsində çalışıb. Bu müddət ərzində 2 il BMT Uşaq Fondunun (UNICEF) bürosunda, 3 il işe qurumun Qadınların Məsələləri üzrə

Əziz Əliyev və həyat yoldaşı Leyli xanımla

Komissiyasının bürosunda Şərqi Avropa qrupunu təmsil edib.

Gəlin, cəmiyyətdə xüsusi mövqeyi ilə seçilən qadın, öz fəaliyyəti ilə peşəsinin mahir bilicisi olduğuna təsdiq edən mama-ginekoloq, ailədə qayğıkeş həyat yoldaşı, gözəl ana, mehriban nəmə olan Şamama xanıma yaxından tanıyaq.

Lalə xanımın dedikləri:
– Nəməmə Şamama xanım haqqında xatirələrim qədərsizdir, günlərlə danışa bilərəm. Çünki uşaqlığımda daha çox nəməngildə keçirmişəm. Məktəbin birinci sinfinə gedəndən nəməmələ yaşamışam. Məktəb nəmənin evinə çox yaxın olduğundan dərəcə qonşuluqda yaşayan məktəbli qızlarla birgə gedib-gəlirdik. Demək olar ki, nəmənin həyat və fəaliyyətinin müəyyən hissəsini görmək kiçik yaşlarımdan nəmə qismət olub. Özünə və başqalarına qarşı həddən artıq tələbkər olmasına baxmayaraq, nəməmə qardaşlarım-İndi tarixçi olan Çingizə, iqtisadçı olan Tahirə və nəmə böyük sevgi, güzəst və qayğı ilə yanaşırdı. Şamama xanım çətinliklərlə dolu ömrü yolu keçməsinə baxmayaraq, heç vaxt "yoruldu" demədi, kimsənin qarşısında əylimədi, dünya malında gözü olmadı və həyatın sınaqlarından başı uca çıxdı və zəfərlərə yol açdı.

Anam Sona xanım danışırdı ki, İkinci dünya müharibəsi dövründə Şamama xa-

son dərəcə fədakar insan olan nəmənin, demək olar ki, şəxsi həyatı olmayıb. O, bütün həyatını xalqın sağlamlığına həsr edib.

Hər gün səhər saat səkkizdə keçirilən gündəlik kollektiv toplantısından sonra həkimlərlə bərabər şöbələrə baş çəkər, palataları gəzər, xəstələrin vəziyyətilə şəxsən özü maraqlanardı. İşində ciddi və tələbkər olduğu üçün doğum evinin hər bir işçisindən də bunu tələb edərdi. Evə axşam doğru, saat 4-dən sonra gələrdi. Amma hər gün düz saat 6-da növbəti sürücünü çağıraraq yenidən xəstəxanaya

